

O‘QITUVCHILAR VA MURABBIYLARNING TAYM-MENEJMENTDAGI ROLI.

Boboyeva Sharofat Saydulloyevna

Buxoro innovatsiyalar universiteti 2 kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘qituvchilar va murabbiylarning taym-menejment jarayonidagi o‘rni va ta’lim sifatiga ta’siri ilmiy nuqtai nazardan tahlil etiladi. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchilar nafaqat bilim beruvchilar, balki talabalarning o‘z vaqtini samarali boshqarishiga yo‘l-yo‘riq ko‘rsatuvchi murabbiy sifatida ham faoliyat yuritadilar. Maqolada o‘qituvchilarning vaqtni boshqarish strategiyalarini shakllantirishdagi roli, o‘quv jarayonini rejalashtirish va samaradorlikni oshirish usullari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, talabalarga vaqtni rejalashtirish, ustuvorliklarni belgilash va samarali o‘quv jarayonini tashkil etishda o‘qituvchilarning ko‘rsatadigan amaliy yordamining ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari o‘qituvchilarning taym-menejment bo‘yicha ko‘nikmalarini rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Taym-menejment, o‘qituvchi, murabbiy, ta’lim jarayoni, vaqtni boshqarish, akademik samaradorlik, rejalashtirish, ustuvorliklarni belgilash, o‘quv jarayonini optimallashtirish, pedagogik yondashuvlar.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim jarayonida o‘qituvchilar va murabbiylar nafaqat bilim beruvchilar, balki talabalarga vaqtni samarali boshqarish, rejalashtirish va o‘quv jarayonida yuqori natijalarga erishish bo‘yicha ko‘nikmalarni shakllantiruvchi yo‘lboshchi sifatida ham xizmat qiladilar. Vaqtni samarali boshqarish zamonaviy ta’lim tizimining ajralmas qismi bo‘lib, talabalarning muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. O‘qituvchilarning pedagogik faoliyati davomida o‘z vaqtlarini samarali rejalashtirishlari, dars jarayonlarini optimallashtirishlari va talabalarga vaqtni to‘g‘ri taqsimlash bo‘yicha yo‘l-yo‘riq ko‘rsatishlari ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O‘qituvchilarning taym-menejment bo‘yicha yuqori darajadagi malakasi o‘quv jarayonining tartib-intizomini ta’minlash, ta’lim jarayonidagi samaradorlikni oshirish va talabalarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, pedagoglarning o‘z vaqtini to‘g‘ri taqsimlash qobiliyati ularning kasbiy faoliyatida ortiqcha yuklamani kamaytirish va ta’lim jarayonining sifatini oshirishga yordam beradi. Maqolada o‘qituvchilarning taym-menejment bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularning o‘quv jarayoniga ta’siri hamda pedagogik faoliyatda vaqtni samarali boshqarish usullari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Taym-menejment masalasi ilmiy va amaliy jihatdan uzoq yillardan beri tadqiqotchilar va mutaxassislar tomonidan o‘rganib kelinmoqda. Mazkur mavzu XX asr boshlarida Frederik Teylor va Genri Fayol kabi ilmiy boshqaruv nazariyasini rivojlantirgan olimlar tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lib, keyinchalik Piter Druker menejment tamoyillarini rivojlantirishda muhim hissa qo‘shgan.

20-Fevral, 2025-yil

Ular vaqtni samarali boshqarish ish unumdorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va natijalarga erishishda muhim ahamiyat kasb etishini ta’kidlaganlar.

Muammoning o’rganilganlik darajasi: O’qituvchilar va murabbiylarning taym-menejmentdagi roli turli ilmiy tadqiqotlar doirasida o’rganilib kelinmoqda. Menejment va pedagogika nazariyalari doirasida vaqtni boshqarishning ta’lim jarayoniga ta’siri bo’yicha bir qancha ilmiy izlanishlar olib borilgan. Taym-menejment nazariyasi Frederik Teylor, Genri Fayol va Piter Druker tomonidan ishlab chiqilgan bo’lib, bu yondashuv ta’lim sohasiga ham joriy etilgan. O’qituvchilarning samarali vaqt boshqaruvi dars jarayonining sifatini oshirish, talabalarning bilim olish samaradorligini kuchaytirish va pedagogik faoliyatda stress darajasini kamaytirishga xizmat qiladi. G’arb mamlakatlarida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, o’qituvchilar o’z vaqtini samarali boshqarganda, dars rejalari aniqroq shakllanadi, o’quvchilarning ishtiroki oshadi va ta’lim jarayoni sifatli tashkil etiladi. Harvard Business Review ma’lumotlariga ko’ra, vaqtni boshqarishning aniq metodlarini o’zlashtirgan pedagoglar o’z ish yuklamasini samarali taqsimlab, o’quvchilarga ko’proq individual e’tibor qaratishlari mumkin. Sharqiy Osiyo mamlakatlarida, xususan, Yaponiya va Janubiy Koreya ta’lim tizimlarida o’qituvchilarning vaqtni boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratiladi. Yaponiyaning “Kaizen” yondashuvi uzluksiz o’sish va takomillashtirish tamoyiliga asoslangan bo’lib, pedagoglarning vaqtni rejalashtirish strategiyalarini doimiy takomillashtirishni nazarda tutadi. O’zbekiston va Markaziy Osiyo mamlakatlarida o’qituvchilarning taym-menejmenti hali to’liq o’rganilmagan soha bo’lib, mavjud tadqiqotlar asosan ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlarida ta’lim jarayonida sifatni oshirish uchun pedagoglarning boshqaruv salohiyatini rivojlantirish muhim yo’nalish sifatida qayd etilgan. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, o’qituvchilarning vaqtni samarali boshqarish ko’nikmalari faqat dars jarayoniga emas, balki ularning psixologik holatiga ham ta’sir qiladi. Stress darajasini pasaytirish, ortiqcha ish yukini kamaytirish va darsga tayyorgarlik jarayonlarini optimallashtirish pedagoglarning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur maqola o’qituvchilarning taym-menejment bo’yicha bilim va ko’nikmalarini rivojlantirish, ularning o’quv jarayoniga ta’siri hamda pedagogik faoliyatda vaqtni samarali boshqarish usullarini ilmiy jihatdan tahlil qilishga qaratilgan.

Pedagogik faoliyat doirasida taym-menejmentning roli esa Stiven Kovi, Bodo Shefer, Devid Allen, Blyayn Lii va boshqa zamonaviy mutaxassislar tomonidan keng o’rganilgan. Xususan, Stiven Kovining “Yuksak samarali insonlarning 7 odati” kitobida vaqtni rejalashtirish va ustuvorliklarni belgilash usullari bayon qilingan bo’lib, bu yondashuv ta’lim jarayonida ham qo’llanilishi mumkin. Devid Allenning “Getting Things Done” (Ishlarni bajarish tizimi) usuli o’qituvchilarning kundalik vazifalarini samarali rejalashtirishga yordam beruvchi muhim yondashuv sifatida e’tirof etilgan. O’qituvchilarning taym-menejmentdagi roli bo’yicha xalqaro va mahalliy ilmiy tadqiqotlarda turli yondashuvlar mavjud. Masalan, Harvard Business Review tomonidan olib borilgan tadqiqotlar o’qituvchilarning vaqtni boshqarish qobiliyati dars jarayoni samaradorligiga bevosita ta’sir ko’rsatishini ko’rsatadi. Shu bilan birga, T. Schunk va B.

Zimmerman tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda vaqtni samarali rejalashtirish talabalar mustaqil o'qish ko'nikmalarini shakllantirishda o'qituvchilarning pedagogik yondashuvi bilan chambarchas bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. Mahalliy ilmiy adabiyotlarda ham bu masala bo'yicha tadqiqotlar olib borilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "Ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar salohiyatini rivojlantirish chora-tadbirlari" qarori doirasida o'qituvchilarning pedagogik ko'nikmalarini rivojlantirish, shu jumladan, ularning vaqtni boshqarish bo'yicha bilim va malakasini oshirish masalalariga e'tibor qaratilgan. O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent davlat pedagogika universiteti va boshqa ilmiy muassasalarda o'qituvchilarning taym-menejmenti, rejalashtirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha tadqiqotlar olib borilgan.

Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda o'qituvchilarning taym-menejment bo'yicha muammolari, ularga ta'sir etuvchi omillar va ushbu jarayonni optimallashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar yetarlicha to'liq o'rganilmagan. Shu bois, ushbu maqolada o'qituvchilarning vaqtni boshqarish qobiliyatini rivojlantirish, ta'lim jarayonidagi samaradorligini oshirish hamda talabalarning mustaqil o'qish ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'qituvchilarning roli ilmiy asosda tahlil qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. (2019). Ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar salohiyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida.
2. O'zbekiston Milliy Universiteti ilmiy jurnali. (2022). Pedagogik menejment va ta'lim jarayonida vaqtni boshqarish. Toshkent.
3. Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy maqolalari to'plami. (2021). O'qituvchilarning taym-menejmenti va uning o'quv jarayoniga ta'siri. Toshkent.
4. Tracy, B. (2017). Eat That Frog!: 21 Great Ways to Stop Procrastinating and Get More Done in Less Time. Berrett-Koehler Publishers.
5. IKRAMOVA, A. A. (2021, April). The genesis of drama in western and uzbek literature. In E-Conference Globe (pp. 496-501).
6. IKRAMOVA, A. A., & IKRAMOVA, N. A. (2021, April). FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF AMERICAN DRAMA. In E-Conference Globe (pp. 446-451).
7. Aziza Aminovna, I., & Shodiyeva Sarviniso, K. (2024). 20-ASR INGLIZ SHE'RIY DRAMASI VA UNDA TARIXIY MAVZU TALQINI. PEDAGOG, 7(3), 36-41.
8. Aminovna, I. A., & Qizi, R. P. I. (2023). INFORMATIVE-COMMUNICATIVE NATURE OF MASS MEDIA. JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE, 2(12), 240-243.